

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ: ЛОКАЛЬНІ, НАЦІОНАЛЬНІ ТА ГЛОБАЛЬНІ КОНТЕКСТИ

**Збірник матеріалів науково-практичної
конференції**

18 квітня
2024 року

Київ 2024

Пашина Наталія,
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології та міжнародних відносин,
Маріупольський державний університет

Овіннікова Раїса,
1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
освітня програма «Політологія. Політична аналітика та експертиза»,
Маріупольський державний університет

ВЛАДА СЛІВ: РОЛЬ НЛП У ПОЛІТИЧНОМУ МАНІПУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНОЮ СВІДОМІСТЮ

Актуальність дослідження особливостей використання психологічних технологій і прийомів для здійснення політичного впливу обумовлена стрімкою інформатизацією суспільних відносин, в умовах якої функціонують численні канали політичної комунікації, які опосередковують передачу інформації між політичними акторами. Така політично значуща інформація існує у вигляді певних мовленнєвих конструкцій, за допомогою яких здійснюється психологічний вплив на реципієнтів. Свідоме використання прийомів нейролінгвістичного програмування (далі – НЛП) робить політичний вплив контрольованим та прогнозованим. Крім того, дослідження можливостей НЛП у площині політичної комунікації дозволяє розпізнавати небажані маніпулятивні впливи та формувати комунікативні стратегії протидії їм.

Метою дослідження є визначення ролі НЛП у політичному маніпулюванні суспільною свідомістю.

Серед особливостей явища політичного впливу в контексті розвитку інформаційних та комунікаційних технологій виокремлюють: міждисциплінарність вивчення, всеосяжність, діяльну природу та технологічність [3, с. 193], наголошується на взаємопов'язаності та взаємозумовленості політичного, психологічного та інформаційного (медійного) різновидів впливу в сучасному політичному дискурсі [3, с. 194]. Відтак значущим є вивчення психологічних механізмів маніпулювання, як різновиду цілеспрямованого впливу, на суспільну свідомість у політичній сфері.

Маніпулювання, як непомітний для людини вплив, здійснюваний з метою зміни поглядів, мотивації та поведінки [4, с. 39], здебільшого є латентним інструментом комунікації, передбачає наявність певного прихованого наміру суб'єкта здійснення, спрямованого на те, щоб зробити поведінку реципієнта прогнозованою.

В науковій літературі наголошується, що ефективність маніпулятивного впливу залежить від коректного вибору інформаційного повідомлення та комунікаційних каналів, через які воно поширюється [1, с. 39]. Так, необхідно погодитись з точкою зору, що перспективним є вивчення іманентної для політичного маніпулювання сугестивності з позицій використання прийомів і технік нейролінгвістичного програмування, адже означений підхід спрямований на оптимізацію комунікативних процесів, що ґрунтується на глибокому вивченні суб'єктивних відображень, аналізі та ідентифікації компонентів внутрішнього світу і здатності конструювати позитивні моделі комунікативної

поведінки [2, с. 47], що дає можливість отримати цілісне уявлення про механізми конструювання маніпулятивних повідомлень, їх ефективність та особливості розповсюдження.

НЛП являє собою комбінацію моделі мислення, мовлення та програмування, що відноситься до прагматичних, синтаксичних, семантичних, морфологічних і фонологічних структур [7, с. 102]. НЛП, як методологія аналізу патернів поведінки та спілкування людей функціонування мозку у зв'язку з мовою, набуває особливого значення в якості інструменту психолінгвістичного впливу на соціально-політичну дійсність.

Засновники підходу НЛП Дж. Гріндер та Р. Бендлер визначали, що мова слугує системою репрезентації нашого досвіду. При цьому, слова є поверхневою структурою, а досвід – глибинною [5, с. 24]. Звідси випливає, що у різних людей одні й ті ж слова позначають різні за своїм сутнісним наповненням явища.

Основними процесами моделювання та викривлення реальності є узагальнення, виключення та спотворення, кожний з яких має підвиди. Наприклад, до узагальнень відносяться модальні оператори необхідності і можливостей (треба, можна, неможна та ін.) та пресуппозиції – припущення, які переносять адресата у бажане для адресанта майбутнє.

Одним з факторів, що обумовлює затребуваність прийомів НЛП, на нашу думку, можна вважати «кліпову культуру», яка за теорією Е. Тоффлера [9, с. 182] характеризується швидкими, ефемерними, короткочасними враженнями, які спричинені надмірним потоком інформації, що подається в коротких, зосереджених форматах – кліпах. Такі короткі інформаційні повідомлення залучають одразу декілька каналів сприйняття: візуальний та аудіальний, здатні у концентрованій формі донести до кінцевого «споживача» бажану думку та справити необхідний вплив. Так, виходячи з базової пресупозиції НЛП, відповідно до якої сенс будь-якого повідомлення – у тій реакції, яку воно викликає, формуванню інформаційного повідомлення передують розуміння про бажану реакцію реципієнтів.

У загальній теорії комунікації існує основна аксіома, що сигнал має значення лише з точки зору фрейму або контексту, в якому він з'являється [6, с. 2]. Стверджується, що те значення, яке набуває будь-яка подія, залежить від «рамки» сприйняття. Зі зміненням рамки відбувається зміна значення. Це рефреймінг: зміна рамки, в якій людина сприймає події, щоб змінити їхній сенс. Коли змінюється сенс, змінюються і реакції та поведінка людини.

«Піраміда неврологічних рівнів» відноситься до моделі, яка описує взаємозв'язок різних рівнів досвіду та комунікації людини. Ця модель допомагає зрозуміти, як інформація обробляється та представляється в людському мозку. «Піраміду неврологічних рівнів» складають рівні: сприйняття, поведінки, переконань, цінностей та потреб, ідентичності, місії [8]. Використання цього інструменту можливе для вибудовування стратегії взаємодії із різними категоріями електорату. Наприклад, для підстроювання і формування симетричного рапорту необхідно взаємодіяти із електоратом на однакових неврологічних рівнях. Крім того, зазначений інструмент може бути використано для створення переконливих текстів, оскільки переконання являють собою зв'язки між неврологічними рівнями: «Єднаймося (рівень поведінки) для перемоги (рівень цінностей)». Також необхідно зважати, що кожен рівень впливає на ті, що знаходяться під ним, а також на ті, що знаходяться вище. Наприклад, зміни на рівні сприйняття можуть вплинути на поведінку людини, тоді як зміна переконань та цінностей може вплинути на поведінку. Знання цих закономірностей відкриває можливості для конструювання соціальної дійсності із заздалегідь прогнозованими наслідками.

Таким чином, можна констатувати, що НЛП відіграє методологічну (інструментальну, технологічну) роль у політичному маніпулюванні суспільною свідомістю. Означений напрямок психотехнологій передбачає широкий спектр стратегій і технік впливу на переконання, уявлення, емоції та поведінку мас і політичних акторів. Зважаючи на інструментальну цінність НЛП, його вплив неможна визначити виключно як позитивний або негативний, оскільки така оцінка залежить від контексту та цілей застосування, та фактичних наслідків. Втім, коли йдеться про застосування НЛП у політичному маніпулюванні суспільною свідомістю, означене питання набуває особливої етичної значущості у контексті збереження демократичних цінностей.

Література

1. Арабаджиєв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Політична маніпуляція та інформаційно-психологічна безпека в політичних відносинах. *Науковий журнал «Політікус»*. № 2. 2020. С. 36-43.
2. Ковалевська А.В. Аналіз політичного дискурсу: парадигма спіндокторингу. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Випуск ХLI (41). 2020. С. 42-61.
3. Кокарча, Ю.Н. Соціальні мережі як чинник політичного впливу в умовах розвитку демократичної політичної культури: дис. ... канд. наук з політології (доктора філософії) : 23.00.03. Київ, 2020. 240 с.
4. Пашина Н. П. Технології управління масовою свідомістю : навчальний посібник до курсу «Політична психологія» (для студентів спеціальності «Політологія»). Маріуполь: Вид-во Маріупольського державного університету, 2020. 64 с.
5. Bandler Richard & Grinder John. *The structure of magic 1 - a book about language & therapy*. Science and Behavior Books, 2005. 225 p.
6. Bandler, Richard. *Reframing : neuro-linguistic programming and the transformation of meaning*. Moab, Utah : Real People Press, 1982. 208 p.
7. Neuro-linguistics programming techniques as manipulative moves: critical discourse analysis of pakistani politicians' speeches (International Review of Social Sciences, IRSS). 2021. Issue-9. Vol. 1. PP. 101—112.
8. The neurological levels model of NLP. ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/figure/The-Neurological-Levels-Model-of-NLP-12_fig1_368487390
9. Toffler, Alvin. *The third wave*. William Morrow & Company, 1980. P. 182.

Руденко Анастасія,
2 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
освітня програма «Соціологія»,
Маріупольський державний університет

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Музика тісно пов'язана з нашим життям. Вона супроводжує нас з самого дитинства і аж до самої смерті. Вона була до нас і буде після нас. Адже музика, як універсальна мова людства, відіграє важливу роль у житті суспільства. Вона не лише дарує естетичну насолоду, але й формує ціннісні орієнтири, впливає на світогляд та поведінку людей, об'єднує та